MILJØDIREKTORATET TRONDHEIM
Postboks 5672 Torgarden
7485 TRONDHEIM

Deres ref:
Vår ref: 2017/242070
Dato: 24. november 2017
Org.nr: 985399077

Statens tilsyn for planter, fisk, dyr og næringsmidler

Mattilsynet

# Tilsynsrapport

Vi viser til inspeksjonen av virksomheten i baseområdet på Hemsedalsfjellet. 9. november 2017 - 15. november 2017.

Inspeksjonen ble utført av seniorrådgiver Øivind Gaden, seniorrådgiver Harald Øverby og spesialinspektør Andre Høva. Operativ leder og fellingsleder Nordfjella Petter Braaten var til stede under inspeksjonen.

**Tilsynet omfattet**

- Statlig uttak av villrein i Nordfjella sone 1

**Oppsummering**
**Det er ført tilsyn med dyrevelferd, gjennomføring av smitteforebyggende tiltak og håndtering av animalsk avfall i forbindelse med statlig felling av reinsdyr fra sone 1 i Nordfjella.**
**Den statlige fellingen av reinsdyr utføres som en del av saneringsplanen for å fjerne den smittsomme sjukdommen CWD fra Nordfjella. De 2 fellingslagene som har vært i aktivitet i denne tilsynsperioden har hatt sin første fellingsuke. Denne perioden har derfor vært en innkjøringsperiode med gjennomgang av viktige rutiner samtidig som fellingen har kommet i gang.**

***Smitteforebyggende tiltak***
**Det er gjennomført smitteforebyggende tiltak på fellingsmannskapenes forlegning på Breistølen. Disse tiltakene består i at det er etablert en smittesluse som alle mannskapene passerer gjennom på vei inn og ut fra feltvirksomhet. Alt yttertøy og støvler som brukes i felt oppbevares i urein del av smitteslusa. Operativ leder og fellingsleder har et ansvar for å instruere fellingsmannskapene i bruken av slusa. Det er også etablert et skille mellom reint og ureint område i uteområdet på Breistølen. Gjennomføringen av smitteforebyggende tiltak på Breistølen er vurdert som tilfredsstillende denne tilsynsperioden.**

**Det er etablert et opplegg for smitteforebyggende tiltak på baseområdet der de felte dyra tas inn for prøvetaking og lagring. Baseområdet er avsperret med sperregjerde eller sperresnor som er tydelig merket med "Adgang forbudt - smittsom dyresjukdom-Mattilsynet" . Det opereres med ulike soner innenfor avsperringen. Områder som må trafikkeres av lastebiler/ trailere ved henting av containere og annen vareleveranse holdes minst mulig kontaminert. Droppområdet der dyra droppes fra helikopter eller avlastes fra scooterhenger, og området**

**Mattilsynet**
**Region Øst**

Saksbehandler: Andre Høva
Tlf: 22 40 00 00 / 22777828
E-post: postmottak@mattilsynet.no
(Husk mottakers navn)

www.mattilsynet.no

Postadresse:
Felles postmottak, Postboks 383
2381 Brumunddal
Telefaks: 23 21 68 01

**der dyra prøvetas inne i rubbhallen vurderes som svært kontaminert. Det er stor risiko for smittespredning dersom personer tar seg inn på det avsperra området uten å følge fastsatte smitteforebyggende tiltak. Det er allerede denne første uka felt et dyr som har fått påvist CWD-smitte. Hvert nytt fellingslag er instruert om hvilke smitteforebyggende tiltak som må gjennomføres på baseområdet. Fellingslagenes motivasjon for og evne til å gjennomføre fastlagte smitteforebyggende tiltak vurderes som god.**

***Håndtering av animalsk avfall***
**Alt avfall fra døde rein håndteres som animalsk biprodukt kategori 1. Dette innebærer at avfallet behandles på en måte som inaktiverer CWD-prioner. På baseområdet oppbevares kadavrene i lukkede stålcontainere .**

**Tilsynet med dyrevelferden under statlig felling er utført ved følgende metoder:**
**-Gjennomgang av de elektroniske loggene som føres daglig av SNOs fellingspersonale.**
**-Vurdering av skuddskader på avlivede dyr som er transportert inn til basestasjonen. Alle døde og avlivede dyr transporteres til basestasjonen for prøvetaking og videre håndtering som smittefarlig materiale.**
**-Vurdering av ernæringsstatus hos et utvalg dyr ved hjelp av visuell undersøkelse av beinmarg fra metacarpus og/eller metatarsus (rørknokler) Resultater av tilsynet i perioden 09.11.-15.11.2017:**

***Gjennomgang av loggene:***
**Feltaktivitetsloggen viser at det er felt 64 dyr i perioden 07.11.-15.11. Dette omfatter 5 kalver, 20 simler og 39 bukker. Ingen dyr er skadeskutt og ingen dyr er funnet døde av andre årsaker enn felling. Vær- og føreforholdene har vært umulige i 2 dager, mens de har vært krevende 6 dager i denne 9-dagers perioden. Helikopter er brukt til transport av fellingsmannskaper inn i området og til uttransport av felte dyr .Fra og med 10.11. er snøscooter brukt daglig av fellingslagene. Snøscooter brukes ikke i selve fellingssituasjonen, men til transport av personell i fjellet og til uttransport av felte dyr ut fra fjellet.**
**Stabsloggen viser at fellingslagene er i kontakt med reinsdyrflokker av varierende størrelse alle dager de er i fjellet. Det er både reine bukkeflokker og blandingsflokker. Avstanden dyra flykter etter påskyting eller støkk varierer mye. Det er rapportert fluktavstander fra 200 meter til 7 km. Dårlig sikt har medført at det ikke er mulig å observere avstand dyra flykter flere av dagene. Det observeres ikke noe tydelig mønster i fluktavstand avhengig av flokkstørrelse og type dyr i flokken. Fluktavstand er en parameter som viser hvordan dyra reagerer på fellingsaktiviteten. Observerte endringer i fluktavstand over tid vil indikere om det skjer en tilvenning (habituering) over tid eller, i motsatt tilfelle, om fluktavstanden øker som et tegn på økt fryktreaksjon. Dette er faktorer som kan ha betydning for utviklingen i ernæringsstatus hos dyra over tid. Foreløpig er det for få observasjoner å bygge på til at det kan gjøres vurderinger i forhold til dette.**

***Vurdering av skuddskader:***
**51 dyr er observert inne i rubbhallen på baseområdet. De observerte skuddskadene er vurdert å være i overensstemmelse med registreringene i feltaktivitetsloggen. 13 felte dyr var ikke transportert inn til basestasjonen ved avsluttet tilsyn 15.11. kl . 12.30.**

***Vurdering av ernæringsstatus:***

**Ernæringsstatus hos dyra observeres ved å se på fettmengde i beinmargen i rørknokler på er antall rein hver uke. Beinmargen brukes som en indikator på fettreservene dyra har i kroppen. Når beinmargen er tilnærmet fri for fett er dyret kritisk avmagret. Målsetningen med disse observasjonene er å registrere om det skjer en kritisk endring i fettmengden i beinmargen. Fettmengden bedømmes i denne sammenhengen på en skala fra 1 til 3 der 1 er tilnærmet fettfri marg mens 3 er marg med høyt fettinnhold. Undersøkelsene vil i hovedsak bli gjort på simler og kalver. Om mulig vil minst 10 kalver og 5 simler bli undersøkt hver uke.**

**Undersøkelse av ernæringsstatus hos felte reinsdyr ble startet 15.11. På det tidspunktet var 2 simler og 1 kalv tilgjengelige for undersøkelse. Disse hadde alle beinmarg med mye fett, klasse 3.**
**5 bukker ble også undersøkt. 1 av disse hadde lavt fettinnhold i margen, kategori 2 lav . 3 av disse hadde moderat fettinnhold i margen, kategori 2 høy. 1 av bukkene hadde fettinnhold kategori 3. Bukkene har vært gjennom en lang brunstperiode der de har forbrukt mye av de lagrede fettreservene. Det vurderes derfor ikke som unormalt at bukkene har lavere fettinnhold i beinmargen. Ved undersøkelse av fettreserver i underhud , på brystbein og på sidebein ble det observert at bukkene var tilnærmet frie for synlig fett på disse stedene. De felte dyra har hatt mye fór i mage/tarm-systemet.**

***Vurdering av effektiviteten av uttaket i forhold til dyrevelferden***
**Det er felt 64 rein fra fellingen startet 07.11. til utløpet av denne tilsynsperioden 15.11.**
**I denne 9-dagers perioden har det vært 2 dager med umulige værforhold med lite aktivitet av fellingsmannskaper i fjellet. Den ene av disse 2 dagene var et 2-mannslag ute i fjellet, den andre dagen var ingen i fjellet. På slike dager får dyra ro. Det vurderes som dyrevelferdsmessig gunstig at dyra får slike naturlige hviledager. Det har vært 39 fellingssituasjoner fordelt på 8 dager med mannskaper i fjellet. Fellinger har i denne perioden skjedd i flokker fra få dyr til 2-300 dyr. En stor flokk på 600 dyr er observert. Det vurderes som dyrevelferdsmessig gunstig at dyra er spredd på mange flokker. Dette medfører mindre fellingsaktivitet rundt hver flokk . Skuddsituasjonene blir samtidig sikrere og mer oversiktlige.**

**Resultatene av vurderingen ernæringsstatus hos dyra vurderes som normale.**

**Vi vurderer etter denne tilsynsperioden at den dyrevelferdsmessige belastningen på dyra er akseptabel. Dette har vært en oppstartsperiode for fellingslagene. Fellingen har likevel kommet godt i gang med akseptabel effektivitet i forhold til antall skuddsituasjoner.**

**Konklusjon**
Mattilsynet har ved dette tilsynet vurdert dyrevelferden ved statlig uttak som akseptabel.

Denne vurderingen er gjort med bakgrunn i at den pågående fellingen av reinsdyra gjennomføres for å utrydde den smittsomme prion-sjukdommen CWD fra villreinområdet i Nordfjella. Det er vedtatt at villreinen i Nordfjella sone 1 skal fjernes innen 01.05.2018. For å nå dette målet vil det være nødvendig å utsette dyra for menneskelig aktivitet gjennom vinteren 2017/2018. Det vil bli ført tilsyn med dyrevelferden ved statlig uttak hver uke så lenge fellingen pågår, og resultatene av tilsynene vil bli vurdert fortløpende.

**Se regelverk og rettigheter.**

Med hilsen

Astri Ham
avdelingssjef

*Dette dokumentet er elektronisk godkjent og sendes uten signatur.*
*Dokumenter som må ha signatur blir i tillegg sendt i papirversjon.*

Vedlegg:
Regelverk og rettigheter

# Regelverk og rettigheter

### Mattilsynet kan føre tilsyn og fatte nødvendige vedtak
Mattilsynet har hjemmel i loven til å føre tilsyn og fatte nødvendige vedtak. Hjemmelen i denne saken er matloven § 23 / dyrevelferdsloven § 30.

### Du har rett til å få veiledning om regelverket
Dette betyr at du kan kreve å få vite hvilket regelverk som gjelder, hvor du finner regelverket og hvordan regelverket skal forstås. Mattilsynet kan ikke gi konkrete råd om hvordan du skal oppfylle regelverket. Plikten til å veilede følger av forvaltningsloven § 11.

### Vi har vurdert saken etter dette regelverket

- FOR 2002-06-27 nr 732: Forskrift 27. jun. 2002 nr. 732 om bekjempelse av dyresjukdommer (forskrift om bekjempelse av dyresjukdommer )
- FOR 2016-09-14 nr 1064: Forskrift 14. sep. 2016 nr. 1064 om animalske biprodukter som ikke er beregnet på konsum (animaliebiproduktforskriften )
- Lov 19. jun. 2009 nr. 97 om dyrevelferd (dyrevelferdsloven )